

Wrocław, dnia 28 listopada 2022 r.

Dr Sylwia Kotecka-Kral

Centrum Badań Problemów Prawnych
i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

sylwia.kotecka-kral@uwr.edu.pl

*Notatka pt. **Prawo nowych technologii a Wielki Reset w świetle prawa polskiego** po seminarium, które odbyło się w dniu 25 listopada 2022 r. w ramach realizacji projektu „Architektura i infrastruktura Wielkiego Resetu: studium transformacji ku cywilizacji informacyjnej”*

Agenda 2030 to strategia rozwoju świata do 2030 roku. Zawiera 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals*). Została przyjęta w 2015 r., gdy 193 państwa członkowskie ONZ jednogłośnie przyjęły rezolucję „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”¹.

Z punktu widzenia tematyki projektu, odnotować należy Cel 16 Agendy 2030, którym jest promowanie pokojowego i inkluzyjnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu. Zgodnie z celem szczegółowym nr 16.9, do 2030 r. należy zapewnić wszystkim tożsamość prawną, w tym rejestrację urodzeń. Ponad 1 miliard osób na całym świecie nie posiada dokumentów tożsamości, co uniemożliwia im dostęp do podstawowych towarów i usług².

¹ Zob. <https://sdgs.un.org/2030agenda> (dostęp dnia 28 listopada 2022 r.).

² Zob. World Bank, „1.1 bilion ‘invisible’ people without ID are Priority for new highlevel advisory Council on identification for development”, 12 October 2017; zob. ONZ – plan rozwoju współpracy w obszarze cyfryzacji, https://cyberpolicy.nask.pl/raport-sekretarza-generalnego-onz-dot-planu-rozwoju-wspolpracy-w-obszarze-cyfryzacji/#_ftn7 (dostęp 28 listopada 2022 r.).

Poczucie tożsamości jest jednym z najważniejszych elementów psychicznego rozwoju człowieka. Przez tożsamość rozumie się wizję osoby, jaką człowiek posiada: właściwość wyglądu, psychiki i zachowania się z punktu widzenia określenia własnej odrębności od innych osób. Według kilku znaczeń podanych przez Słownik Języka Polskiego „tożsamość” to, po pierwsze - identyczność, po drugie - w odniesieniu do pojedynczego człowieka: świadomość siebie, po trzecie - fakty, cechy, dane personalne pozwalające zidentyfikować jakąś osobę i po czwarte - w odniesieniu do społeczności: świadomość wspólnych cech i poczucie jedności³.

Właściwe ustalenie pochodzenia dziecka pozwala na ochronę jego podstawowych praw, takich jak prawo do wychowania w rodzinie, do edukacji, do właściwej opieki zdrowotnej i społecznej. Chroni je również przed bezprawnym zmuszaniem do pracy czy przymusowym wcieleniem do armii⁴.

Tożsamość cyfrowa umożliwia kontrolę nad informacjami o danej osobie, pozwala na dostęp do potrzebnych usług i chroni prywatność. Do identyfikacji można użyć czynników biometrycznych.

Identyfikacja biometryczna opiera się na nieodłącznych, wrodzonych czynnikach: czymś, czym użytkownik jest lub co robi, jak np. odcisk palca, wzór siatkówki, sekwencja DNA, podpis, twarz, głos, unikalne sygnały bioelektryczne, układ naczyń krwionośnych w dłoni. Identyfikacja biometryczna opiera się na cechach danej osoby, których zmiana nie może nastąpić lub jest niezwykle trudna do realizacji. To tak, jakby używać jednego hasła na zawsze, którego nie można zmienić ani zapomnieć. Nie jest konieczne posiadanie dokumentu tożsamości (np. w postaci plastikowej karty czy chociażby dokumentu cyfrowego okazywanego za pomocą aplikacji zainstalowanej na smartfonie), ponieważ nasza tożsamość sprawdzana jest na podstawie cech biometrycznych, które niejako „zawsze nosimy ze sobą”, nie możemy zapomnieć „wziąć ich z domu” czy w sposób zamierzony się ich pozbawić bez znacznego nakładu sił i środków.

W czasie pandemii COVID-19 nastąpił rozkwit stosowania technologii biometrycznych, w tym bezdotykowych czy badających określone parametry życiowe na odległość. Rozpoznawanie twarzy może być używane także z innymi technologiami, jak np. rozpoznawanie głosu, skanowanie temperatury ciała, wykrywanie noszenia maseczki (w tym

³ W niniejszym opracowaniu pominięto znaczenie słowa „tożsamość” w naukach matematycznych; zob. <https://sjp.pwn.pl/sjp/to%5BCsamo%5C%9B%C4%87;2530211> (dostęp dnia 28 listopada 2022 r.).

⁴ Zob. szer. D. Kuźnicka, *Prawo do tożsamości jako prawo dziecka – wybrane zagadnienia*, Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis 2016, vol. 5 (2), s. 182.

rozpoznawanie twarzy zasłoniętej maseczką medyczną). Możliwe jest śledzenie lokalizacji jednostki w czasie poprzez system kamer CCTV wyposażonych w oprogramowanie do rozpoznawania twarzy. Z kolei opaski biometryczne umożliwiają biometryczne śledzenie zdrowia, ponieważ badają parametry życiowe, w tym tętno, temperaturę ciała i cykle snu, aby wskazać, kiedy dana osoba jest wycieńczona lub podatna na choroby.

Technologie nadzoru stosowane z poszanowaniem praw człowieka mogą być skutecznym narzędziem egzekwowania prawa. Jednak czasem ich wykorzystanie może prowadzić do łamania prawa, zwłaszcza jeśli jest to nieukierunkowana, masowa inwigilacja, a zatem identyfikacja osób, które nie są podejrzewane o popełnienie przestępstwa. Stosowanie technik biometrycznych do identyfikacji ludności może wywołać „efekt mrożący”, wycofanie się jednostki z życia społecznego, publicznego, skoro każdy jej krok (np. wizyta w klinice leczenia uzależnień, w świątyni określonego wyznania, w pubie dla osób LGBTQ+, udział w zgromadzeniu itp.) jest śledzony. Biometria ujawnia bowiem dane szczególnej kategorii w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)⁵. Kluczowe stają się więc przepisy prawne zapewniające ochronę jednostek przed bezprawnym lub niepotrzebnym nadzorem, zarówno w cyberprzestrzeni, jak i w świecie fizycznym oraz precyzyjne zdefiniowanie pojęć takich, jak „bezpieczeństwo publiczne”, „zdrowie publiczne” czy „bezpieczeństwo państwa / bezpieczeństwo narodowe”, które umożliwiałyby korzystanie z takich narzędzi. Należy także pamiętać o zasadach przetwarzania danych osobowych wynikających z RODO, jak chociażby ograniczenie co do celu przetwarzania danych, minimalizacja danych, proporcjonalność (czy jest to konieczne i proporcjonalne w demokratycznym państwie prawnym), adekwatność danych osobowych.

W chwili przygotowywania niniejszej notatki nie są znane szczegóły przedsięwzięcia mającego zapewnić wszystkim ludziom tożsamość prawną; nie jest jasne, czy uczynione to będzie poprzez wydawanie dokumentów tożsamości, a jeśli tak, jaką one będą mieć postać (fizyczną, elektroniczną) oraz jakie dane będą zawierać. Inicjatywy takie, jak Identyfikacja dla Rozwoju (ang. *Identification for Development*) oraz Grupa Zadaniowa ONZ ds. Identyfikacji

⁵ Dz.Urz. UE seria L Nr 119 z 4.5.2016, s. 1-88; dalej: RODO.

Prawnej (ang. *the United Nations Legal Identity Task Force*) mogą pomóc krajom w realizacji transformacji potencjał cyfrowych systemów identyfikacji⁶.

Warto wskazać na inne podejście do tematyki identyfikacji człowieka, a mianowicie na koncepcję tzw. suwerennej tożsamości. Self-Sovereign Identity (SSI)⁷ to model, który daje jednostkom pełną własność i kontrolę nad ich tożsamością cyfrową bez polegania na stronie trzeciej. W przeciwieństwie do scentralizowanego zarządzania tożsamością, to jednostka jest decydującym – decyduje, kto może zobaczyć dane i jakie dane może zobaczyć - przeciwieństwie do danych zawartych w tradycyjnych dokumentach tożsamości, wydawanych w scentralizowanym systemie. Jeśli jednostka zamierza kupić alkohol, najprawdopodobniej będzie musiała okazać dokument tożsamości, aby potwierdzić swój wiek, a więc ujawnić sprzedawcy – oprócz urzędowo potwierdzonej daty urodzenia znajdującej się w takim dokumencie - także np. swoje imię i nazwisko oraz krajowy numer identyfikacyjny. Nie istnieje bowiem możliwość modyfikacji zestawu danych zawartych w dokumencie tożsamości w zależności od celu, do jakiego chcemy tegoż dokumentu użyć. Idea suwerennej tożsamości pozwalałaby ujawniać tylko taki zestaw danych osobowych, jaki byłby niezbędny w danej sytuacji.

⁶ Zob. *Report of the Secretary-General Roadmap for Digital Cooperation*, czerwiec 2020, dostępny na stronie internetowej: <https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/>, s. 15.

⁷ Zob. np. https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/eidas_supported_ssi_may_2019_0.pdf, <https://decentralized-id.com/government/europe/eSSIF/> (dostęp dnia 28 listopada 2022 r.).